

ADRIATIC INSTITUTE
FOR PUBLIC POLICY

2008 Index ekonomske slobode • Wall Street Journal/The Heritage Foundation

BOSNA I HERCEGOVINA

Pozicija: 121

Pozicija u regiji: 38 of 41

Ekonomija je 53.7% slobodna

Prema našoj procjeni Indexa za 2008. godinu, gospodarstvo Bosne i Hercegovine je 53.7% slobodno, što ga čini 121.-om slobodnom ekonomijom svijeta. Njezina ukupna ocjena je 0.6% niža od prošle godine. BiH je rangirana na 38. mjestu od 41 zemlje u europskoj regiji, a njezina ukupna ocjena je značajno ispod regionalnog prosjeka.

Ocjena BiH je neuobičajena iz dva razloga: Vlasnička prava su vrlo nepouzdana, bilježeći 36% ispod prosjeka, a veličina države je vrlo velika, bilježeći 19% ispod prosjeka. Samo dvije slobode se ističu kao relativno visoke: trgovinska sloboda i financijska sloboda. Prosječna carinska stopa je 5.1%, a necarinske barijere su relativno niske. Bankarstvo bi se moglo poboljšati čak i više, ali je izvrsno dobro privatizirano.

BiH se suočava s mnogim izazovima povezanim s oporavkom od desetljeća dugog civilnog rata. Veličina države, vlasnička prava i sloboda od korupcije su problemi, a složena i neujednačeno primjenjena regulativa utječe na gotovo sve. Komercijalni sudovi ne postoje, a trgovinski sporovi moraju se voditi između samih tražitelja ili izvan zemlje. Državni rashodi su visoki ali ne rezultiraju u učinkovitijoj ili pojednostavljenoj birokraciji.

Pozadina: Daytonski sporazum od 1995. godine finalizirao je otcjepljenje BiH od tadašnje Jugoslavije. Unutar svoje labave centralne vlade, postoje dva odvojene vladajuća entiteta na osnovu etničke linije: Republika Srpska i Bosansko-Hrvatska Federacija. Vladavina prava je slaba, a lokalni sudovi su pod značajnim političkim utjecajem i nedostatkom sredstava kako bi se progonili složeni zločini. Prevelika uloga države, karakterizirana nametljivom birokracijom i skupom procedurom registracije, odražava povijest centralnog planiranja i tek se treba na nju potpuno osvrnuti. Gospodarstvo se još uvijek značajno oslanja na poljoprivredu i zahtjeva značajne tržišne reforme u većini područja. Integracija u međunarodnu zajednicu, posebno zaključak trenutno zaustavljenog Ugovora o stabilizaciji i pridruživanja Europskoj Uniji, je prioritet.

SLOBODA POSLOVANJA – 56.1%

Ukupna sloboda otvaranja, djelovanja i zatvaranja poduzeća je ograničena nacionalnim regulatornim okruženjem u BiH. Za osnivanje poduzeća potrebno je 54 dana, u usporedbi sa svjetskim prosjekom od 43 dana. Za dobivanje poslovne licence potrebno je gotovo dva puta više vremena od svjetskog prosjeka od 234 dana. Otežavajući birokratski i netransparentni sustav ostaje problem za ulagače i poduzetnike. Zatvaranje poduzeća može biti relativno jednostavno.

SLOBODA TRGOVINE — 79.8%

Prosječna carinska stopa u BiH bila je 5.1% u 2001. godini. Uvozna i izvozna ograničenja, dodatni uvozni nameti na poljoprivredne proizvode i brojne granične pristojbe povećavaju trošak trgovine. Dodatnih 10% je odbijeno od ocjene trgovinske slobode BiH, uzimajući u obzir ove necarinske barijere.

FISKALNA SLOBODA — 73.7%

BiH je podijeljena u tri jurisdikcije za potrebe oporezivanja. Najviša stopa poreza na dohodak je 15%, a poreza na dobit 30%. Drugi porezi uključuju porez na dodatnu vrijednost (PDV) i porez na vlasništvo. U posljednjoj godini, udio ukupnog poreznog prihoda (od navedenih prihoda) u postotku BDP-a bio je 38.8%.

VELIČINA DRŽAVE — 48.3%

Ukupni državni rashodi, uključujući državnu potrošnju i transferna plaćanja su visoki. U zadnjoj godini, državna potrošnja je dostigla 41.5% BDP-a. BiH zaostaje za dugim zemljama europske regije u privatizaciji.

MONETARNA SLOBODA— 76.6%

Inflacija je umjerena, u prosjeku 4.5% između 2004. i 2006. godine. Relativno nestabilne cijene najvećim dijelom objašnjavaju ocjenu monetarne slobode. Kontrole cijena odnose se na električnu struju, plin i telekomunikacijske usluge. Dodatnih 10% odbijeno je od ocjene monetarne slobode BiH uzimajući u obzir mjere koje iskrivljuju domaće cijene.

SLOBODA ULAGANJA — 50%

Zakoni o stranim ulaganjima priznaju nacionalni tretman stranim ulagačima. Oružje i mediji su jedini sektori podvrgnuti ograničenjima. Do kraja 2006. godine, bosanska vlada uložila je značajan trud kako bi privatizirala telekomunikacije i energiju kao i prodala državnog distributera nafte. Proces se kretao puno brže i privukao više greenfield investicija u Republici Srpskoj nego u Federaciji. Najveće prepreke stranim ulaganjima su složeni i netransparentni regulatorni okvir, slabe pravne strukture i loša infrastruktura. Postoji nekoliko ograničenja na kapitalne transakcije i devizne račune.

FINANCIJSKA SLOBODA — 60%

Dva autonomna državna entiteta vode funkcionalno nezavisne financijske sustave. Naslijeđenim bankarskim sistemom dominirale su velike banke u državnom vlasništvu s kreditima koji se nisu vraćali. U zadnje vrijeme je bankarski sektor brzo narastao i konsolidacija je uslijedila. Do kraja 2006. godine, u Bosni je bilo 30 banaka. Sektorom je dominiralo 6 najvećih stranih bankovnih ogranaka, koji kontroliraju 65% imovine. Bankarska reforma koja je započela 1997. godine vodila je konsolidaciji i privatizaciji. Većina je banaka u BiH sada privatno, čineći ukupno 86% bankovnog kapitala u 2004. godini. Prepreka dugoročnom kreditiranju je nedostatan provođenje ugovora. Centralna banka nastoji konsolidirati svoje organe financijskog nadzora, ali ova regulatorna federalizacija je stala. Međunarodni računovodstveni standardi se usvajaju. Svaka regija ima ne-

dovoljno razvijeni ali rastući nebankarski finansijski sektor i malu burzu.

VLASNIČKA PRAVA — 10%

Zemljišne knjige su većinom nepouzdana, čineći prijenos vlasništva spornim. Pravni sustav neadekvatno pokriva komercijalne aktivnosti. Sudske je odluke teško provesti. Ugovori su gotovo neprovedivi, a država neodgovarajuće provodi zakone koji zaštićuju prava intelektualnog vlasništva.

SLOBODA OD KORUPCIJE — 29%

Korupcija je percipirana kao široko rasprostranjena. BiH zauzima 93. mjesto od ukupno 163 zemalja u Indexu percepcije korupcije za 2006, Transparency International-a. Suci tipično zahtijevaju mito i odgovaraju na pritiske državnih dužnosnika. Registracija poduzeća i proces odobravanja licenci je posebno podložan korupciji.

RADNA SLOBODA — 53.7%

Tržište rada djeluje pod relativno nefleksibilnom zakonskom regulativom zapošljavanja koja priječi stvaranje novih radnih mjesta i rast produktivnosti. Trošak zapošljavanja radnika u dijelu koji ne obuhvaća plaću je umjeren, međutim nefleksibilni sistem određivanja plaće spriječava stvaranje radnih mjesta i mobilnost radnika. Otpuštanje viška radnika je relativno bez troškova.

Podaci

(podaci iz 2005 osim ukoliko nije posebno naznačeno)

Stanovništvo: 3.9 milijuna

BDP (paritet kupovne moći): \$31.1 milijarde
5% rast u 2005
5% 5-godišnji komforni rast
\$7,928 po stanovniku

Nezaposlenost: 45.5% (2004)

Inflacija (index potrošačkih cijena): 1.9%

Direktne strane investicije (neto ulaz): \$295.0 milijuna

Službena razvojna pomoć:

Multilateralna: \$236.4 milijuna

Bilateralna: \$310.2 milijuna (15% od SAD-a)

Vanjski dug: \$5.6 milijarde

Izvoz: \$3.6 milijarde

Primarno metali, odjeća, proizvodi od drva

Uvoz: \$8.0 milijarde

Primarno strojevi i oprema, kemijski preparati, gorivo, hrana